

IZVJEŠTAJ

o učešću delegacije Skupštine Crne Gore

na 59. Godišnjem zasijedanju Parlamentarne skupštine NATO

59. Godišnje zasijedanje Parlamentarne skupštine (PS) NATO održano je u periodu 11-14. oktobra 2013. godine u Dubrovniku, Republici Hrvatskoj. Domaćin skupa bio je Hrvatski sabor. Ovom prilikom delegaciju Skupštine Crne Gore činili su Borislav Banović, Luidž Ljubo Škrelja i Branka Bošnjak, dok je u svojstvu sekretara delegacije, skupu prisustvovala Nevena Čabarkapa.

Godišnje zasijedanje PS NATO realizovano je u prije i poslije podnevnom dijelu radnog dana, a Plenarne sjednice su održane prvog i posljednjeg dana zasijedanja.

Rad Parlamentarne skupštine NATO, ovom prilikom, odvijao se po sljedećem programu (u prilogu izvještaja nalazi se Program rada koji čini sastavni dio dokumenta):

Prvi dan zasijedanja, 11. oktobar 2013. godine, otpočeo je sastankom sekretara delegacija na kome je predstavljen Nacrt Plana rada Stalnog komiteta, organizacioni elementi skupa, kao i aktivnosti Parlamentarne skupštine NATO u narednom periodu. Naime, Proljećnje zasijedanje Parlamentarne skupštine NATO planirano je u periodu 30. maja-2. juna 2014 godine u Viljnusu, Republici Litvaniji, a 60. Godišnje zasijedanje u periodu 21-24. novembra 2014. godine u Hagu, Holandiji. U nastavku radnog dana održan je press briefing na kojem su za odgovore na pitanja predstavnika medija na raspolaganju bili predsjednik Parlamentarne skupštine NATO Hugh Bayley, šef Delegacije Hrvatskog sabora u Parlamentarnoj skupštini NATO Boris Blažeković i Generalni sekretar Parlamentarne skupštine NATO David Hobbs. Na svečanom otvaranju i Prvoj plenarnoj sjednici 59. Godišnjeg zasijedanja prisutnima su se obratili predsjednik Parlamentarne skupštine NATO Hugh Bayley, predsjednik Republike Hrvatske Ivo Josipović, predsjednik Hrvatskog sabora Josip Leko, prva potpredsjednica Vlade Republike Hrvatske i ministarka vanjskih i evropskih poslova Vesna Pusić, te Generalni sekretar NATO-a Anders Fogh Rasmussen.

U uvodnom izlaganju predsjednik Parlamentarne skupštine NATO, Hugh Bayley, koji je nedavno u Jordanu obišao kamp sa sirijskim izbjeglicama, pozvao je zemlje koje su potpisale Rezoluciju 2118 Savjeta bezbjednosti o hemijskom oružju u Siriji da ispune obaveze koje su preuzele te je pozdravio činjenicu da je Nobelova nagrada za mir dodijeljena Organizaciji za zabranu hemijskog oružja, smatrajući da treba staviti snažniji naglasak na potpunu eliminaciju hemijskog oružja, što bi imalo

neizmjernu korist za čitavo čovječanstvo. Pored krize u Siriji, Bayley se osvrnuo i na sve veću prijetnju terorizma iz Afrike te na nebezbjednu situaciju u Avganistanu u vrijeme kada NATO smanjuje opseg svoje borbene misije u toj zemlji, a zapadne zemlje ne smiju postati neoprezne u odnosu na izazove s kojima su suočene. Ističući da je Parlamentarna skupština NATO suočena sa ozbiljnim upozorenjem da se vlade moraju oduprijeti budžetskim pritiscima za smanjenje vojnih izdataka, te ulagati u odbranu kao zaštitu od širenja bezbjednosnih prijetnji sa kojima se suočavaju zemlje članice Sjevernoatlantskog saveza, Bayley je ukazao na nužnost daljeg ulaganja u odbranu i naglasio da će bez snažnih kapaciteta ambicije NATO-a da zaštiti svoje interese i vrijednosti koje zastupa ostati neispunjene, a NATO odgovor na krize ograničen i vjerovatno neučinkovit. U nastavku, predsjednik Parlamentarne skupštine NATO se osvrnuo na ulogu zemlje domaćina u osnivanju i razvoju NATO i učešću u međunarodnim misijama, obzirom da Skupština po prvi put zasijeda u Hrvatskoj od njenog ulaska u NATO 2009. godine, i u tom smislu odao priznanje Hrvatskoj za sva postignuća i pohvalio njen stav zagovornice NATO politike „otvorenih vrata“ prema drugim zemljama Zapadnog Balkana.

Predsjednik Republike Hrvatske Ivo Josipović je ocijenio da je NATO direktno povezan sa željom da se podstiču demokratske vrijednosti i stabilizuju demokratske institucije. Istakao je da je konsolidacija demokratije u zemljama Zapadnog Balkana doprinos miru i stabilnosti u ovom dijelu svijeta i globalnoj bezbjednosti.

Predsjednik Hrvatskog sabora Josip Leko obratio se učesnicima skupa istakavši da je ponosan što je domaćin ovogodišnjeg zasijedanja Hrvatski sabor. Dodao je kako je Dubrovnik zbog svoje istorije pravo mjesto za raspravu o budućnosti Saveza ali i pitanjima koja opterećuju Sredozemlje. Ocijenio je da svako dalje proširenje Saveza znači nastavak ujednačavanja čitavog evropskog prostora, što pojačava bezbjednost cijelog kontinenta. Smatrajući da su parlamentarna diplomatija i parlamentarci dobra poluga za rješavanje gorućih problema današnjeg svijeta, te za raspravu o strategijama za njihovo rješavanje, Leko je izrazio uvjerenje da će i ovo zasijedanje sa nekoliko stotina učesnika iz 28 država članica NATO-a doprinijeti jačanju međusobnih veza i stvaranju savezništva za buduće izazove, te stoga pozdravio i prisutnost parlamentaraca iz zemalja koje su sa NATO-om u partnerskim odnosima ili programima saradnje kao što su Mediteranski dijalog, Partnerstvo za mir i drugi.

U uvodnom obraćanju Generalni sekretar NATO, Anders Fogh Rasmussen je istakao da „politika otvorenih vrata“ i dalje važi za članstvo u NATO i dodao kako je potrebno ispuniti uslove da se kroz ta vrata prođe. Kao uspješan primjer naveo je Hrvatsku koja je ispunila sve uslove za članstvo u NATO i u Evropskoj uniji te zaključio da isto trebaju napraviti i ostale države u regionu. Rasmussen je takođe apostrofirao temu ulaganja u odbranu i pozvao 300 okupljenih poslanika da uvjere glasače u svih 28 zemalja saveznica kako je potrebno zaustaviti smanjenje budžetskih sredstava za odbranu. Generalni sekretar NATO-a je ocijenio da je u

današnjem nepredvidivom svijetu odbrana neophodna polisa osiguranja i da moramo trošiti novac na odbranu kako bismo uštedjeli novac i spašavali živote, teda će cijena koju ćemo platiti ne budemo li imali nikakvu odbranu biti puno veća. Fogh Rasmussen je rekao da dijeli frustracije parlamentaraca vezane za pitanje krize u Siriji, odnosno jačanje podrške izbjeglicama protjeranim iz svoje zemlje, a čiji broj se procjenjuje na oko 2 miliona, ali je naglasio da NATO može preuzeti humanitarnu ulogu u pomoći izbjeglicama samo ako za to ima mandat Ujedinjenih nacija.

Drugog i trećeg dana zasijedanja, 12. i 13. oktobra 2013. godine, održani su sastanci: Političkog komiteta, Komiteta za civilnu dimenziju bezbjednosti, Komiteta za nauku i tehnologiju, Komiteta za odbranu i bezbjednost, Komiteta za ekonomiju i bezbjednost i Stalnog komiteta.

Tokom 59. Godišnjeg zasijedanja Parlamentarne skupštine NATO u radu Političkog komiteta i Komiteta za odbranu i bezbjednost učestvovao je Borislav Banović, u radu Komiteta za ekonomiju i bezbjednost učestvovao je Luidž Ljubo Škrelja, dok je rad Komiteta za civilnu dimenziju bezbjednosti i Komiteta za nauku i tehnologiju ispratila Branka Bošnjak.

Prije prelaska na rasprave po temama predstavljenim u nacrtima izvještaja, na sastancima navedenih radnih tijela Parlamentarne skupštine NATO, usvojeni su predlozi zapisnika sa sjednica održanih tokom Proljećnjeg zasijedanja u Luksemburgu, 17-20. maja 2013. godine, dok je okončanje rada komiteta obilježilo predstavljanje predstojećih aktivnosti i izbor službenika angažovanih za potrebe komiteta i podkomiteta.

Rad sastanka Političkog komiteta otpočeo je obraćanjem prve potpredsjednice Vlade Republike Hrvatske i ministarke vanjskih i evropskih poslova, Vesne Pusić. Govoreći na temu „*Prioriteti politike regionalne bezbjednosti – hrvatska perspektiva*“, Pusić je posebno pozdravila napredak Crne Gore i objasnila kako razmjena iskustava sa susjednim zemljama o pregovaranju za članstvo u NATO i EU doprinosi trajnoj stabilnosti u čitavom regionu. U tom smislu, Crna Gora je ocijenjena kao strateški vrlo važan susjed, posebno jer se nalazi između dvije zemlje članice – Hrvatske i Albanije. Pusić je ocijenila da je Crna Gora spremna za ulazak u Alijansu, ali da mora pridobiti svoju javnost za tu ideju, odnosno da lideri u Crnoj Gori i političke partije moraju promovisati NATO.

Usljedilo je predstavljanje Nacrta Opšteg izvještaja na temu „*Rastuća strateška važnost Azije – što to znači za NATO*“ Generalnog izvjestioca Ojars Kalnins-a iz Letonije, koji je članovima Parlamentarne skupštine NATO naglasio da pojačano prisustvo NATO-a u regionu ne znači nužno i vojno prisustvo, već bi trebalo biti usmjereno na usklađivanje zajedničkih stavova o potencijalnim i trenutnim krizama, na mjere izgradnje povjerenja i povezivanje partnera u bezbjednosnu zajednicu kroz konsultacije, razmjene, obuku i interoperabilnost. NATO saveznici

su pozvali na razvoj jačeg političkog partnerstva sa zemljama Azije i Pacifika, uključujući i novi dijalog sa Kinom, budući da ta regija postaje sve važnija evroatlantskim zemljama po pitanjima bezbjednosti i ekonomije. Nacrt Rezolucije poziva vlade i parlamente zemalja članica NATO-a da osmisle politiku partnerstva koja će posebnu pažnju posvetiti tijesnoj saradnji sa azijsko-pacifičkim partnerima koji dijele slične vrijednosti. To bi bilo iznad saradnje koju neke zemlje iz te regije već održavaju sa NATO-om. Rezolucija uključuje i poziv saveznicima da razmotre „mogućnost uspostavljanja strukturalnog dijaloga sa Kinom kako bi promovisali otvorenost, povjerenje i razmjenu informacija.

Potom, pažnja učesnika skupa bila je posvećena Nacrtu Izvještaja Podkomiteta za NATO partnerstva na temu „*NATO partnerstvo sa Centralnom Azijom*” izvjestioca Daniel Bacquellaine-a iz Belgije, a potom Nacrtu Izvještaja Pododbora za transatlantske odnose na temu „*Bezbjednost arktičkog pojasa*“ izvjestioca Jadwiga Zakrzewska iz Poljske.

Učesnicima skupa prezentacijama su se obratili i direktor Centra za arapske studije i istraživanja (C.E.R.M.A.C.), razvojni programer i profesor na Fakultetu političkih, ekonomskih i socijalnih studija Univerziteta Louvain u Belgiji, prof. Bichara Khader, na temu „*Nedavna događanja u MENA regiji*“ i pomoćnica Generalnog sekretara NATO za javnu diplomatiju Kolinda Grabar-Kitarović, na temu „*NATO danas i sutra*”.

U nastavku rada Političkog komiteta, uslijedila je rasprava o Nacrtu Izvještaja Posebne grupe za Mediteran i Bliski istok na temu „*Izazov Irana za bliskoistočnu i globalnu bezbjednost*“ izvjestiteljke Raynell Andreychuk iz Kanade, koja je istakla da su izborni rezultati promjene na iranskoj političkoj sceni koje moramo prihvatiti te na njih odgovoriti, dodavši međutim kako izbori ipak nisu ispunili demokratske standarde. Učesnici skupa zajednički su ocijenili da evroatlantska zajednica mora doprijeti do Irana i novog predsjednika Hasana Ruhaniya, ali ne bi trebala ukinuti sankcije sve dok Teheran ne preduzme pouzdane korake kojima će dokazati da ne razvija nuklearno naoružanje. Autorka izvještaja o izazovima koje Iran stavlja pred Bliski istok i globalnu bezbjednost, pojasnila je da u praksi to znači da će Iran morati pokazati spremnost na potpuno ispunjenje svojih obaveza koje proizlaze iz ugovora i protokola.

Potom je uslijedilo razmatranje amandmana i glasanje o Nacrtu Rezolucije „*Kriza u Siriji – implikacije na regiju i šire*” privremenog Generalnog izvjestioca Političkog komiteta Ojars Kalnins-a iz Letonije. Rezolucija poziva sve strane u Siriji da prihvate takozvani ženevski proces i nastoje da pregovorima riješe sukob u kojem je poginulo više od 100.000 ljudi, a više od 2 miliona ih je protjerano iz svojih domova. Poslanici su insistirali na davanju dodatnog impulsa međunarodnim nastojanjima za okončanje krize uslijed donošenja Rezolucije Savjeta bezbjednosti UN 2118, koja bi trebala osigurati pad Asadovog režima i uništenje hemijskog oružja, iako sam

NATO u tome neće igrati direktnu ulogu. Vlade država članica NATO-a pozvane su da pruže veću humanitarnu pomoć zemljama koje su primile milione izbjeglica iz Sirije, te da pomognu pri ujedinjavanju umjerenih opozicionih grupa u sukobu koji traje već dvije godine. Predstavljajući Rezoluciju, Kalninis je ocijenio da bi sve te mjere povećale izgleda za značajni dijalog u cilju mirnog rješenja sukoba te dugoročno u cilju mirnog suživota naroda Sirije nakon građanskog rata. Upozorio je da će izostanak međunarodnog djelovanja samo povećati patnje sirijskog naroda i dugoročno ugroziti regionalnu bezbjednost. Kriza u Siriji bila je jedna od glavnih tema četvorodnevnog zasijedanja Parlamentarne skupštine NATO u Dubrovniku.

Sastanak Komiteta za civilnu dimenziju bezbjednosti obilježile su dvije panel diskusije. U okviru panela »MENA regija«, Nacrt Glavnog izvještaja na temu „*Podsticanje demokratskih promjena u MENA regiji*“, predstavila je Generalna izvjestiteljka Ulla Schmidt iz Njemačke, dok je na temu „*Strategija i politika Evropske unije prema MENA regiji*“ govorila zamjenica Generalnog sekretara Evropske službe za vanjsku politiku EU, Helga Schmid. Učesnici skupa su upozoreni da evroatlantska zajednica mora ostati angažovana na Bliskom istoku i u Sjevernoj Africi i tamošnjim državama pružiti pomoć u tranziciji, jer bi u suprotnom mogli platiti visoku cijenu. Autorka izvještaja o demokratiji Ulla Schmidt naglasila je da se ne smije zaboraviti da bi se u nedostatku podrške evroatlantske zajednice ljudi mogli obratiti za pomoć onima koji ne zastupaju nužno iste vrijednosti demokratije i ljudskih prava, apostrofirajući da će cijena neangažovanosti neizbježno biti visoka. Schmidt je pozvala saveznike da definišu uslove za podršku zemljama kao što su Tunis, Egipat i Libija, koje nakon Arapskog proljeća prolaze kroz transformaciju. Ocijenila je da se trebaju posmatrati postupci novih vlada, s posebnim naglaskom, između ostalog, na ravnopravnost polova, jednakost prava bez obzira na etničku ili vjersku pripadnost, nezavisnost civilnog društva i slobodu govora i da u takvim okvirima treba podsticati dijalog sa svim legitimnim nacionalnim snagama. Helga Schmid, zamjenica Generalnog sekretara Evropske službe za vanjsku politiku EU napomenula je da nemiri na Bliskom istoku proizlaze iz potrebe za demokratijom, te da zapad mora odgovoriti na te potrebe.

Učesnicima skupa prezentacijom na temu „*Sirijska kriza: uticaj na region i globalni odgovor*“ obratio se član odsjeka Centra za međunarodne studije i istraživanja pri Sciences Po-Pariškom Institutu za političke studije (TBC), Joseph Bahout. On je pozvao učesnike skupa da pored hemijskog oružja ne zanemare ostala pitanja, ukazujući da Rezolucija UN-a 2118 možda jeste početak, odnosno okidač za rješenje u Siriji, međutim, svi zaboravljamo da kriza u Siriji nije pitanje hemijskog oružja, već je mnogo dublja, te je povezana sa političkom tranzicijom i zahtjevima naroda, te da zapravo nije pitanje razoružanja.

Potom je ambasador Ministarstva vanjskih i evropskih poslova Republike Hrvatske Željko Kuprešak izlagao na temu „*Jugoistočna Evropa na raskršću*“, nakon čega je uslijedila rasprava o Nacrtu Posebnog izvještaja Podkomiteta za demokratsko

upravljanje, a zatim i razmatranje amandmana i glasanje o Nacrtu Rezolucije „Zapadni Balkan: Osiguranje stabilne budućnosti“, koju je prezentovao specijalni izvjestitelj Witold Waszczykowski iz Poljske. Učesnici Parlamentarne skupštine NATO su izrazili svoju zabrinutost tenzijama koje su i dalje prisutne u nekim dijelovima zapadnog Balkana, uprkos značajnom napretku obilježenom ulaskom Hrvatske u Evropsku uniju i potpisivanjem sporazuma između Beograda i Prištine u aprilu. Poljski izvjestitelj je istakao da je situacija složena i zahtjevna i da lokalni političari trebaju ohrabrenje za donošenje zrelih i dalekosežnih odluka. U nacrtu Rezolucije potvrđuje se podrška Parlamentarne skupštine NATO politici "otvorenih vrata" za zemlje Balkana koje žele pristupiti Savezu, ali Waszczykowski upozorava da te zemlje moraju sprovesti reforme i savladati lokalne sukobe ako se žele integrisati u evroatlantske strukture. On je naglasio da se želi proširiti opseg normi i standarda koji će pomoći u stvaranju mirnog okruženja i da se ne mogu uvoziti problemi u NATO ili Evropsku uniju. Ministar odbrane Republike Hrvatske Ante Kotromanović istakao je porast vojne saradnje među zemljama iz regiona, uključujući projekat obuke avganistanske vojne policije u Kabul u koji zajednički sprovode Hrvatska, Slovenija, Crna Gora i Makedonija. Najavio je plan organizovanja zajedničke vojne obuke i sa Srbijom. Učesnici skupa složili su se da će trebati da ulože jače napore kako bi se srbijanskoj javnosti objasnio NATO, budući da je uglavnom neprijateljski raspoložena prema članstvu u Savezu, za razliku od članstva u Evropskoj uniji. Waszczykowski je naglasak stavio na pojačane napore koje bi zemlje iz regiona trebale da ulože u borbu protiv korupcije i reformu svojih ekonomija. Nekoliko govornika ukazalo je na stalne podjele unutar Bosne i Hercegovine kao najveći faktor rizika u regiji. Ambasador Republike Hrvatske, Željko Kuprešak rekao je da Bosni i Hercegovini treba pomoć u sprovođenju reformi, dodavši kako održavanje statusa quo nije moguće.

U okviru drugog panela: „Žene, mir i bezbjednost“, zamjenik šefa Operacije III Centra za demokratsku kontrolu oružanih snaga iz Ženeve (DCAF), Daniel de Torres, održao je prezentaciju na temu „Primjena Rezolucije Ujedinjenih nacija UNSCR 1325 u državama članicama NATO – parlamentarna dimenzija“. Učesnici skupa su pozvani na stalni nadzor primjene Rezolucije Savjeta bezbjednosti UN-a 1325, koja promovise ulogu žena u sprječavanju i rješavanju sukoba, izgradnji mira i drugim mirovnim i bezbjednosnim inicijativama. Na Komitetu se raspravljalo o nedavno završenom izvještaju Centra za demokratsku kontrolu oružanih snaga (DCAF) iz Ženeve o ulozi parlamenata pri implementaciji Rezolucije 1325 u zemljama članicama NATO saveza. Izvještaj ističe kako je 17 od 28 zemalja članica NATO usvojilo Nacionalni akcioni plan za poboljšanje rodne ravnopravnosti unutar bezbjednosnog sektora, što podrazumijeva i uključivanje žena u oružane snage, ministarstva odbrane i međunarodne misije. Ostale članice nastoje da rodne teme približe javnosti bez nekog određenog akcionog plana. Daniel de Torres je pozvao na jaču uključenost parlamenata u izradu akcionih planova, dok je predsjednik Komiteta za civilnu dimenziju bezbjednosti, Lord Jopling iz Ujedinjenog Kraljevstva

predložio da Parlamentarna skupština svake dvije do tri godine provjeri primjenu Rezolucije u zemljama članicama Saveza, uz mogućnost da se provjerom obuhvate i zemlje partneri NATO-a. Zamjenica šefa njemačke delegacije u Parlamentarnoj

skupštini, Ulla Schmidt pozdravila je odlučnost NATO-a da Rezoluciju 1325 sagleda kao sastavni dio savezničkih aktivnosti, kao i odluku Generalnog sekretara NATO-a Andersa Fogh Rasmussena da Mari Skaare iz Norveške imenuje posebnom predstavnicom za žene, mir i bezbjednost.

Zatim je uslijedila rasprava na temu „*Napredak Gruzije prema evroatlantskim integracijama*”.

Sesiju Komiteta za odbranu i bezbjednost takođe su obilježile dvije panel diskusije. U okviru panela »*Pametna odbrana*«, učesnicima skupa obratili su se ministar odbrane Republike Hrvatske, Ante Kotromanović i ministar odbrane Republike Slovenije, Roman Jakič. Zatim je načelnik Glavnog stožera Oružanih snaga Republike Hrvatske, General pukovnik Drago Lovrić izlagao na temu „*Razvoj hrvatskih oružanih snaga u svijetlu bezbjednosnih izazova 21.vijeka*”.

Uslijedilo je predstavljanje Nacrta Izvještaja Podkomiteta za izgradnju buduće bezbjednosne projekcije i odbrambenih kapaciteta, na temu „*Pametna odbrana, strateška odbrana: odbrambena saradnja od samog početka*” izvjestioca Xavier Pintat-a iz Francuske.

Potom je potpredsjednik Vojnog komiteta NATO-a, General pukovnik Mark O. Schissler govorio o „*Tekućim operacijama NATO i pogledu u budućnost*”. U nastavku sastanka prezentovan je Nacrt Glavnog izvještaja na temu „*Avganistan: projekcija bezbjednosne situacije nakon 2014. godine*” Generalnog izvjestioca Sven Mikser-a iz Estonije, a zatim i razmatranje amandmana i glasanje o Nacrtu Rezolucije po istoj temi. Rezolucija poziva međunarodnu zajednicu da dio sredstava, koja po okončanju borbene misije ostanu neiskorišćena, uloži u budućnost avganistanskih bezbjednosnih snaga (ANSF). U Rezoluciji stoji da "Dugoročna stabilnost Avganistana zavisi od stalnog političkog, socijalnog i ekonomskog napretka, kao i od sposobnosti avganistanskih bezbjednosnih snaga da zaštite raznolikost avganistanskog stanovništva". Učesnici skupa su potvrdili kako će 2014. godina biti ključna za Avganistan, jer će se u aprilu održati predsjednički izbori na kojima će se izabrati nasljednik predsjednika Hamida Karzajija, a zemlja će se pripremiti za povlačenje NATO Međunarodnih snaga za bezbjednosnu pomoć (ISAF), koje će krajem sljedeće godine zamijeniti nove misije obuke i podrške. Sven Mikser, estonski parlamentarac koji je predstavio Rezoluciju, istakao je da bez obzira na to što se parlamenti i građani u posljednje vrijeme sve više fokusiraju na nešto sasvim drugo, pravo vrijeme da se još više fokusira na Avganistan upravo je sada, naglasivši da je stalna politička i finansijska podrška Avganistanu ključna nakon povlačenja 2014. godine. Mikser je ocijenio da će ta podrška omogućiti dalje finansiranje avganistanskih bezbjednosnih snaga, raznolikost ekonomskih i civilnih

društvenih sektora, te nastavak političkih reformi, što su sve stubovi buduće stabilnosti Avganistana. Rezolucijom su parlamentarci pružili podršku pregovorima koje avganistanski Vrhovni savjet za održavanje mira vodi sa predstavnicima talibana i ostalim pobunjenicima, a vladama zemalja članica NATO obavezu da pripreme sveukupnu javnost na širok raspon mogućih ishoda procesa mira i pomirenja. Parlamentarna skupština poziva vlade zemalja članica NATO da „u sve pregovore i sporazume sa avganistanskim vlastima uključe i obavezu snaženja prava avganistanskih žena i djevojčica.“ Podrška NATO-a uslovljena je ispunjenjem svih obaveza, zaključuje se u Rezoluciji.

Usljedilo je predstavljanje Nacrta Izvještaja Podkomiteta za transatlantsku odbrambenu i bezbjednosnu saradnju, na temu „*Transatlantski odnosi, globalni partneri: primjena novog strateškog koncepta kroz saradnju i partnerstvo*“ izvjestiteljke Nicole Ameline iz Francuske.

U okviru drugog panela »*Mali i regionalna bezbjednost*« prezentacijama su se obratili komandant specijalnih operacija Oružanih snaga Francuske, bivši komandant operacije Serval, Grégoire De Saint-Quentin i Specijalni predstavnik Ujedinjenih nacija za Mali i šef misije UN-a za stabilizaciju u Maliju (MINUSMA), Bert Koenders, koji je apelovao na parlamentarce zemalja članica NATO da lobiraju za slanje dodatnih vojnika, opreme i stručnjaka u svrhu odbrane od malijskih džihadista na nestabilnom sjeveru ove zapadnoafričke zemlje. Koenders je dodao kako UN mirovna misija ima potrebu za helikopterima i transportnim avionima, inženjerima, stručnjacima za obavještajna pitanja i logistiku, s obzirom na to da misija do februara želi da bude potpuno operativna. Istakao je kako smo povezani sa ovom zemljom preko Malte i Lampeduze i kako krizu otežava narko-trgovina od Malija do Evrope i dalje i da, shodno tome, snosimo barem dio odgovornosti, jer je i Mali dio neželjenih posljedica intervencije u Libiji. Koenders smatra kako bi i sam NATO mogao obučavati afričke snage da ostvare tješnju saradnju, te se približe interoperabilnosti, budući da se UN oslanja na snage sa slabom logistikom i opremom. Ocijenio je da će dobra investicija biti ako se odluči za regionalni pristup rješavanju problema, odnosno ako se primijene naučene lekcije i prihvate lokalna rješenja za lokalne probleme, onda će te misije zaista biti izvodljive. Koenders je naglasio da „Mali nije Irak“. Kanadska parlamentarka Raynell Andreychuk složila se da bi regionalni pristup cjelokupnom Sahelu trebao biti prioritet. Ona je ocijenila da je potrebno stalno izgrađivati domaće mehanizme reagovanja i da bi tu NATO, Evropa i Sjeverna Amerika mogli da budu korisniji na dosljedniji način, a ne da čekaju da se poteškoće pojave. Koenders je dodatno upozorio da razlozi nesrećnih okolnosti u Maliju leže u uništenju životne sredine, demografskom rastu, marginalizaciji etničkih grupa i prisutnosti ekstremista; sve to u jednoj od najsiromašnijih zemalja na svijetu i ukazao da je za suočavanje s ovim izazovima potrebna tijesna međunarodna saradnja, dok je za ponovnu izgradnju vojske, koju su pokorili Tuarezi i džihadističke snage, potrebna pomoć spolja.

Usljedila je prezentacija Nacrta Posebnog izvještaja na temu „*Rast krize na pragu Evrope: Novo sjeverno-južno strateško partnerstvo za regiju Sahel*” specijalne izvjestiteljke Nicole Ameline iz Francuske, a potom i izlaganje komandanta Hrvatske ratne mornarice, komodora Roberta Hranja, na temu „*Pitanja pomorske bezbjednosti u kontekstu Jadranskog mora*“.

Tokom sastanka Komiteta za ekonomiju i bezbjednost učesnicima su se prezentacijama obratili: ministar ekonomije Republike Hrvatske, Ivan Vrdoljak, na temu „*Stanje hrvatske ekonomije*“; profesor međunarodne trgovine i ekonomskog razvoja na Univerzitetu u St. Gallenu, Švajcarskoj, Simon J. Evenett, na temu „*Perspektiva i učinci Sporazuma o slobodnoj trgovini između SAD i EU*“; a potom direktor Centra za arapske studije i istraživanja (C.E.R.M.A.C.), razvojni programer i profesor na Fakultetu političkih, ekonomskih i socijalnih studija na Univerzitetu Louvain (UCL) u Belgiji, prof. Bichara Khader, o „*Perspektivi i preprekama šire ekonomske integracije na području Sredozemlja*“.

Usljedila je rasprava o Nacrtu Izvještaja Podkomiteta za „*East-West*“ ekonomsku saradnju na temu „*Integracija ekonomije u Sredozemlju*” izvjestioca Uwe Karl Beckmeyer-a iz Njemačke, a potom i o Nacrtu Izvještaja Podkomiteta za transatlantske ekonomske odnose na temu „*Troškovi odbrane, nacionalna bezbjednost i saveznička solidarnost*“ izvjestiteljke Harriett Baldwin iz Ujedinjenog Kraljevstva.

U nastavku rada, predstavljen je Nacrt Glavnog izvještaja na temu „*Ekonomski i strateški učinci eksploatacije nekonvencionalnih goriva*“ Generalnog izvjestioca Jeppe KOFOD-a iz Danske, a potom je uslijedilo razmatranje amandmana i glasanje o Nacrtu Rezolucije po istoj temi. Rezolucija upozorava na buduće opasnosti kojima će, uslijed razlika u energetske troškovima duž atlantskog prostora, biti izložena evropska ekonomija. "Evropi prijeti potencijalni konkurencijski šok, ako cijene njenih energenata ostanu toliko više od sjevernoameričkih, što će dovesti do povećanja relativnih troškova proizvodnje u Evropi, dok ti isti troškovi sa druge strane Atlantika drastično padaju", navodi se u Rezoluciji. Rezolucijom se savezničke vlade podstiču da svojoj javnosti objasne troškove i koristi procesa vodoravnog bušenja i hidrauličnog lomljenja koji se u velikoj mjeri koriste u Sjevernoj Americi kako bi se oslobodio gas iz škriljaca i drugi podzemni izvori energije koji, međutim, u mnogim evropskim zemljama nailaze na veliki otpor. Danski član Skupštine koji je i predstavio Rezoluciju, istakao je da dok nekonvencionalne naftne i industrije gasa mijenjaju izgled energetske bezbjednosti i ekonomije Kanade i Sjedinjenih Država, daleko je jači politički otpor tim novim proizvodnim metodama u Evropi. Ukazao je da u nekim dijelovima Evrope, postoji značajan potencijal za veću proizvodnju nafte i gasa, ali je potrebno prethodno riješiti pitanje životne sredine. U sklopu svog izvještaja Koford navodi da je

nekonvencionalna proizvodnja gasa u Sjedinjenim Državama porasla za 48 posto između 2006. i 2010. godine, a sadašnje procjene nagovještavaju kako SAD

raspolaže rezervama gasa iz škriljaca za idućih 90 godina. Smatra se kako naftni pijeskovci u kanadskoj pokrajini Alberti čine treće najveće naftne rezerve u svijetu. Predviđa se i da će Sjeverna Amerika do 2025. postati neto izvoznik energije. Koford je učesnicima skupa ukazao da su strateške implikacije ovog naglog energetskeg rasta pozamašne i ocijenio da će činjenica da Sjeverna Amerika energetskeg gledano postaje sve nezavisnija vjerovatno usloviti načine na koje će SAD i Kanada posmatrati ostale regije sa energetskeg proizvodnjom, uključujući možda i Bliski istok. Zaključio je da ako druge zemlje razviju ovaj potencijal, to će oblikovati njihove globalne izgleda i regionalne strategije. Učesnici skupa zajednički su konstatovali da bi energetskeg revolucija, koja je Kanadi i Sjedinjenim Državama omogućila oslobađanje ogromnih rezervi nafte i gasa, mogla dramatično promijeniti svjetske energetskeg tržišta kao i izgleda energetske sigurnosti mnogih zemalja.

U okviru sjednice Komiteta za nauku i tehnologiju delegatima su se prezentacijama obratili: savjetnik na projektu Centra za kontrolu malokalibarskog i lakog naoružanja u jugoistočnoj i istočnoj Evropi (SEESAC), Slobodan Bošković iz Beograda, R. Srbije, na temu „Izazovi malokalibarskog i lakog naoružanja u post-konfliktnim situacijama”; vanredni profesor međunarodnih odnosa, savjetnik rektora, sa Fakulteta ekonomskih, upravnih i socijalnih nauka, Odsjek međunarodni odnosi, na Univerzitetu Kadir Has u Istanbulu, dr Ahmet K. Han, na temu „Energetskeg bezbjednost u Jugoistočnoj Evropi, na istočnom Mediteranu i Kavkazu“; kao i Viši naučni saradnik za vojna pitanja Azije iz Međunarodnog centra za procjene i strategije iz Virdžinije, SAD-a, Rick Fisher, na temu „Trendovi vojne tehnologije u Istočnoj Aziji“.

Zatim, Nacrt Posebnog izvještaja na temu „*Budućnost borbenog vazduhoplovstva: u susret borbenim nadzvučnim avionima 6. generacije*“ autora Pierre Claude Nolin-a iz Kanade, predstavio je potpredsjednik Andrius Mazuuronis.

Usljedila je rasprava o Nacrtu Glavnog izvještaja, a potom i razmatranje amandmana i glasanje o Nacrtu Rezolucije „*Unaprjeđenje održivosti NATO kopnenih snaga*“ Generalnog izvjestioca Stephen Gilbert-a iz Ujedinjenog Kraljevstva.

Takođe, prezentovan je Nacrt Izvještaja Podkomiteta za energetiku i pitanja životne sredine na temu „*Nove energetske ideje za oružane snage NATO-a: Snaženje odgovornosti, smanjenje zahtjevnosti, sigurnost snabdijevanja*“ izvjestioca Osmana Bak-a iz Turske, a potom i razmatranje amandmana i glasanje o Nacrtu Rezolucije po istoj temi. Autor izvještaja i nacrtu Rezolucije naglasio je da NATO mora aktivnije pristupiti razvoju mjera energetske efikasnosti, ali će njegova sposobnost promovisanja takvih mjera zahtijevati aktivnu podršku i saradnju samih zemalja članica. Rezolucijom se NATO i vlade zemalja članica pozivaju da „uprkos finansijskim pritiscima obezbijede dovoljno sredstava za istraživanje načina

unaprjeđenja energetske efikasnosti“, te „smanje ukupne vojne energetske zahtjeve“. Bakov izvještaj naglašava raspon tog problema, navodeći kako su

američki vojnici, koji su služili u nedavno okončanoj misiji u Iraku, trošili oko 103 litra goriva na dan, za razliku od Drugog svjetskog rata kada se potrošnja kretala oko 6 litara na dan. U izvještaju stoji i da je Ministarstvo odbrane SAD-a potrošilo 2010. godine tokom svojih vojnih operacija oko 15 milijardi dolara na energente. Turski poslanik poslao je snažnu poruku savezničkim vladama o potrebi unaprjeđenja energetske efikasnosti vojske kako bi se obuzdali rastući troškovi goriva i smanjio negativan uticaj na životnu sredinu. Komitet za nauku i tehnologiju jednoglasno je odobrio Bakov nacrt Rezolucije, a francuski poslanik Philippe Vitel je ukazao da ova tema treba biti među prioritetima u radu ovog Komiteta. Članovi Parlamentarne skupštine podsjetili su na činjenicu da NATO i vlade zemalja članica aktivno rade na unaprjeđenju energetske efikasnosti. Saglasni su da bi snažna rezolucija mogla pomoći u oblikovanju savezničke politike „zelene odbrane“.

Treći dan 59. Godišnjeg zasijedanja Parlamentarne skupštine NATO rad je okončao sastankom Stalnog komiteta, kojeg, saglasno odredbi člana 14 paragraf 1 Poslovnika, čine po jedan član iz delegacija članica PS NATO, imenovan od strane svakog člana delegacije, dok su Predsjednik, zamjenici predsjednika, blagajnik i predsjedavajući odbora Parlamentarne skupštine NATO članovi Stalnog komiteta po službenoj dužnosti.

Četvrtog dana zasijedanja, 14. oktobra 2013. godine, održana je Druga plenarna sjednica tokom koje su se učesnicima obratili: predsjednik NATO Parlamentarne skupštine, Hugh Bayley; posebni predstavnik Ujedinjenih naroda za Mali i šef misije Ujedinjenih nacija za stabilizaciju u Maliju, Bert Koenders; i predsjednik Hrvatskog sabora Josip Leko, koji je imao izlaganje na temu: „Uloga parlamenata u kontekstu pitanja bezbjednosti“. Odgovarajući na pitanja članova delegacija, Leko je potvrdio da će Hrvatska, kao nova članica EU, biti čvrsto predana razvoju i jačanju Zajedničke bezbjednosne i odbrambene politike Evropske unije.

U nastavku rada Druge plenarne sjednice, uslijedili su izbori za predsjednika Parlamentarne skupštine NATO, pet potpredsjednika, kao i za revizora Skupštine. Potom se glasalo o predloženim finansijskim dokumentima i Nacrtu budžeta za 2014. godinu, kao i Amandmanu na Poslovnik Parlamentarne skupštine o osnivanju Interparlamentarnog savjeta Gruzije i NATO.

Nastavak zasijedanja obilježilo je izjašnjenje delegata o rezolucijama na teme: „Unaprjeđenje održivosti NATO kopnenih snaga“; „Nove energetske ideje za NATO oružane snage: snaženje odgovornosti, smanjenje potražnje, sigurnost snabdijevanja“; „Ekonomске i strateške implikacije nekonvencionalne nafte i revolucije gasa“; „Rastući strateški značaj pacifičke Azije: implikacije na NATO i

šire; „Avganistan: obnovljena bezbjednost, projekcija političke i ekonomske bezbjednosne situacije nakon 2014. godine“; „Jačanje stabilnosti i evroatlantskih procesa na Zapadnom Balkanu“; i „Krizu u Siriji : implikacije na regiju i šire“.

Pošto je iscrpljen dnevni red, predsjednik 59. Godišnjeg zasjedanja Parlamentarne skupštine NATO skup je ocjenio uspješno realizovanim, zahvalio učesnicima na pruženom doprinosu i konstruktivnim raspravama, pozvao delegate na predstojeće Proljećnje zasjedanje, koje će biti održano u periodu 30. maja-2. juna 2014. godine u Viljnusu, Republici Litvaniji, a potom zaključio rad sjednice.

PRIPREMILA:

u svojstvu sekretara delegacije

Nevena Čabarkapa, s.r.

ČLAN DELEGACIJE

Borislav Banović, s.r.